

Potenciální a reálné bojové možnosti jednotky

Jedním z významných problémů, který provází veškerou řídicí, rozhodovací i prakticko-realizační činnost, je problematika určení, vymezení a odlišení potenciálních a reálných možností skrytých v přírodních, přírodně sociálních i sociálních věcech, jevech a procesech.

Z vlastních praktických zkušeností víme, že i při co nejpřesnějším poznání, zjištění skrytých možností ve věcech, jevech a procesech a při vynaložení veškerého v úvahu přicházejícího úsilí o jejich využití, **existují zpravidla značné rozdíly mezi potenciálními a reálnými možnostmi** na jedné straně a **uskutečněnými možnostmi** na straně druhé.

Současná mírová, výcviková vojenská praxe, stejně tak jako válečná, bojová minulá i současná vojenská praxe o tom poskytl nepřeberné množství příkladů. Ke zjištění příčin uvedeného rozporu mezi potenciálními a reálnými možnostmi a jejich pouze částečnou přeměnou ve skutečnost spolupřispívají mj. teoretické a metodologické závěry kategorií materialistické dialektiky možnost a skutečnost.

Vzhledem k mimořádně politicky a vojensky závažnému aktu, jímž bývá stanovení bojových úkolů jednotce, pokusím se přispět k objasnění této problematiky.

Nekladi si však za cíl kvantifikovat bojové možnosti jednotky, ale upozornit na některé teoretické problémy a metodologické přístupy, které se vztahují k chápání bojových možností jednotky, k nimž je potřebné přihlížet při jejich kvantitativní a kvalitativní analýze a při rozhodování v obojitelném zápasu.

Reálné hodnocení, ocenění bojových možností jednotky vyžaduje seriózní kvantita-

tivní a kvalitativní analýzu jednotlivých prvků bojové síly armády, jednotky.

Přistupovat k bojovým možnostem je možné a nutné na různých, nespočetných závažných politických i vojenských úrovních, jako je např. rovina strategická, operační a taktická. Naši pozornost soustřeďujeme především na rovinu taktickou, i když uplatněné teoretické a metodologické přístupy a hlediska mají obecnější platnost.

Možnosti však nejsou všechny stejné. Z toho důvodu musíme mezi nimi diferencovat, rozlišovat. Především je zapotřebí odlišit od sebe **možnost abstraktní** (potenciální) od **možnosti reálné**. Abstraktní možnost není nemožnost, představuje možnost, která se nemůže zatím přeměnit ve skutečnost, v realitu, neboť jejímu přeměnění ve skutečnost zpravidla schází některé objektivní a subjektivní podmínky a předpoklady.

Na rozdíl od abstraktní možnosti, reálná možnost se vyznačuje tím, že se může přeměnit ve skutečnost, neboť pro to existují všechny nezbytné podmínky a předpoklady.

Člověk může vždy do určité míry **volit mezi možnostmi**. Ty totiž působí převážně jako určitým směrem orientované tendence vývoje.

Možnosti nikdy nebyly a nejsou neměnné. Naopak je pro ně příznačné, že sílí i slabnou, vznikají i zanikají. Včasné rozpoznání konkrétního stavu a vývojových tendencí má mimořádný praktický význam zejména v procesu rozhodování.

V té míře, v jaké se konstituuji a vznikají dosud scházející podmínky a předpoklady, dochází k **postupné přeměně abstraktních (potenciálních) bojových možností v reálné bojové možnosti jednotky**.

Avšak i reálné bojové možnosti jednotky jsou stále jen a jen možnostmi, nacházejí se ve stavu „možného“, nikoli „skutečného“ realizovaného, v realitu proměněného.

Přeměna reálných možností jednotky v jejich reálné uskutečnění, v reálné využití, je zpravidla složitý, náročný komplikovaný, rozporuplný proces. Do něho vstupuje velké množství přírodních a sociálních, nutných i nahodilých, objektivních i subjektivních determinujících vlivů, které usnadňují nebo znesnadňují přeměnu reálných bojových možností jednotky ve skutečnost.

Velitelé i štáby v procesu přijímání rozhodnutí, vydávání rozkazů a nařízení podřízeným jednotkám vynakládají značné úsilí, aby na základě studia širokého spektra přírodních — geografických, klimatických, meteorologických, prostorových a časových, ale i přírodních sociálních a sociálních jevů a procesů na vlastní straně i na straně nepřítele stanovili reálné bojové úkoly jednotkám.

Přistupují k uvedeným jevům a procesům jako k realitě, která v sobě zahrnuje, skrývá různé možnosti k praktickému využití v ozbrojeném zápasu.

Ve středu pozornosti velitelů a štábů při stanovení bojových úkolů jednotce jsou zpravidla bojové možnosti dané jednotky. Ty lze vyvodit, stanovit velmi náročnou myšlenkovou činností, která musí podrobit analýze jak věcnou, předmětnou, tak lidskou složku dané jednotky, jak materiální, tak duchovní potence a možnosti.

Při zjišťování bojových možností jednotky jsou zpravidla zkoumány takové faktory, jako početní stav jednotky, kulturně technická úroveň, stupeň vycvičenosti, politické vyspělosti a uvědomělosti, morální kvality, disciplinovanost, bojové zkušenosti, dále i fyzická zdatnost, zdravotní stav příslušníků jednotky. Zvláštní místo zaujímají i organizátorské schopnosti velitelů a pracovníků štábů. Z věcných faktorů je analyzována materiálně technická základna jednotky a v ní především kvantita a kvalita zbraní a ostatních druhů vojenské techniky, jejich takticko-technické parametry atp.

Zkoumání problematiky bojových možností jednotky se zdaleka netýká jen celých organických jednotek. Uvažovat o potenciálních a reálných bojových možnostech je možné a nutné i pokud jde o posuzování **bojových možností jednotlivých příslušníků jednotky i jednotlivých druhů bojové techniky** — samopalu, děla, tanku, bojového vozidla pěchoty atp. Tyto kalkulace je nezbytné dělat přesto, že **bojové možnosti jednotky nejsou dány aritmetick-**

kým součtem, souhrnem bojových možností jednotlivých vojáků a jednotlivých druhů bojové techniky, jimiž je jednotka vyzbrojena.

Při vlastním zkoumání bojových možností jednotky zpravidla abstrahujeme, odhlížíme od řady zejména vnějších přírodních i sociálních jevů a procesů.

Avšak při formulaci závěrů z analýzy bojových možností jednotky nesmíme tuto skutečnost opomenout. Nesmíme ztratit ze zřetel, že při analyzování bojových možností jednotky jsme danou jednotku vyjmuli z celé sítě souvislostí a vztahů přírodních i sociálních povahy, které není možné ignorovat, neboť mohou velmi podstatně pozitivně, co je však zvláště závažné, i negativně ovlivnit bojové možnosti jednotky.

V objektivní realitě totiž neexistují žádné navzájem izolované, nepodmíněné věci, jevy a procesy. Proto k posuzování bojových možností jednotky je nutné přistupovat všestranně, komplexně, brát v úvahu přicházející činitele a jejich vliv na bojové možnosti dané jednotky.

Determinujících vlivů, které působí často rozporuplně na bojové možnosti jednotky, je značné množství. Jednu skupinu z nich tvoří např. **činitele přírodní povahy**. V této souvislosti stačí připomenout např. nezanedbatelný vliv **klimatických a meteorologických jevů a procesů** na živou sílu a vojenskou techniku jednotky. I když vědeckotechnický pokrok využívaný při konstrukci, vývoji a výrobě nových generací zbraní a dalších druhů vojenské techniky do značné míry napomáhá k eliminaci, popřípadě ke snížení negativních vlivů klimatických a meteorologických jevů a procesů na bojové možnosti technických prostředků, stáváme se svědky i opačné vývojové tendence, kdy moderní, na soudobé vědeckotechnické úrovni spočívající vojenská technika je v některých směrech daleko citlivější, závislejší a zranitelnější vnějšími přírodními vlivy než technika méně dokonalá.

Nemalý vliv na míru bojových možností jednotky má i **geografické prostředí válčiště**. Jeho zvláštnosti zpravidla umožňují i znesnadňují efektivní využití takticko-technických parametrů, možností skrytých ve vojenské technice, ale i živé síle.

Nejen vojenská technika, ale i živá síla, příslušníci jednotky jsou v nemalé míře vystaveni vnějším přírodním vlivům — teplotě, vodním srážkám, vzdušnému proudění, fyzikálnímu záření atp., které dosáhne-li určitých extrémnějších rozměrů, mohou závažně ovlivnit bojové možnosti jednotky.

V případě živé síly však nejde zdaleka jen o vlivy tzv. „přírody mimo nás“, ale i tzv. „přírody v nás“. Člověk, příslušník jednotky, není výlučně sociální bytostí, ale i bytostí biologickou, přesněji biosociální. V důsledku toho není vystaven jen vnějším, přírodním a sociálním vlivům, ale i vnitřním přírodním vlivům — fyzikálním, fyziologickým, chemickým, biologickým aj., které podmiňují, spoluurčují jeho fyzické a psychické schopnosti a zdatnost, zdravotní stav, což se rovněž významně promítá do bojových možností jednotky.

Nejen dějiny válek, ale i zkušenosti ze cvičení vojsk, poskytují nemálo příkladů, kdy nebylo možné v důsledku nepříznivých vnějších přírodních podmínek efektivně využít možností zbraní a ostatní techniky, popřípadě některých druhů vojenské techniky nebylo možné vůbec použít. Že to nemohlo zůstat bez vlivu na bojové možnosti jednotky je nadsada.

Při posuzování bojových možností jednotky nelze přehlédnout a nedocenit ani **faktor času**. V případě, že by se podařilo protivníkovi s překvapením a nezanedbatelným časovým předstihem předejít nás v zahájení bojových akcí, nemuselo by se podařit využít bojových možností jednotky, neboť jejich značná část by byla vyřazena a nepoužitelná.

Velmi rozsáhlou skupinou jevů a procesů, které ovlivňují pozitivně nebo negativně bojové možnosti jednotky, představují **sociální činitele**.

Sociální jevy a procesy determinující bojové možnosti jednotky lze rozdělit na činitele **celospolečenské** povahy a činitele **specificky vojenské**; kromě toho na činitele na vlastní straně a činitele, jimiž disponuje nepřítel a jejichž prostřednictvím ovlivňuje bojovou sílu našich jednotek.

Z celospolečenských činitelů se může pozitivně, popřípadě negativně promítnout do bojových možností jednotky především ekonomický potenciál země, státu. Vliv ekonomického potenciálu na bojové možnosti jednotky je většinou zprostředkovaný. Výrobní způsob a v jeho rámci úroveň rozvoje výrobních sil, charakter výrobních vztahů, úroveň technologie výrobních procesů, kulturně technická úroveň výroby materiálních statků, objem vyprodukovaných materiálních hodnot, velikost národního důchodu a jeho rozdělení, prostředky vyčleněné k osobní a společenské spotřebě a z nich prostředky určené pro vojenské účely, to vše se promítá do bojových možností armády jako celku i jejich jednotlivých částí.

Obdobně to platí i o dalším celospolečenském činiteli představovaném vědecko-

technickým potenciálem, jímž stát disponuje. Vědeckotechnické možnosti představované mj. materiálně technickou základnou vědy, kvantitou a kvalitou vědeckovýzkumných pracovníků, dosaženými výsledky ve vědeckovýzkumné činnosti i jejich praktickým využitím v jednotlivých oblastech společenské praxe včetně vojenství atp. se v současnosti rozhodující měrou spolupodílejí na vytváření bojových možností jednotky.

V dokumentech 8. zasedání ÚV KSČ k urychlenému uplatňování vědy a techniky v praxi se připomíná nutnost využívání výsledků vědeckotechnického pokroku při upevňování obranyschopnosti země v závislosti na vývoji mezinárodní situace a zbrojení imperialistických států.

Vědeckotechnický potenciál státu se objektivizuje, zpředměňuje ve vojenské technice, v kulturně technické úrovni příslušníků jednotky, ve způsobech a metodách bojové činnosti, v úrovni řízení a velení vojskům.

Totéž lze říci i o sociálně politickém potenciálu státu, který je vyjádřen mj. tříděmi antagonistickými, popřípadě tříděmi neantagonistickými vztahy mezi sociálními skupinami, třídami, národnostmi a národy, jejich politickou vyspělostí, uvědomělostí, přesvědčením, zaujímanými politickými postoji k vnitropolitickým i zahraničně politickým jevům a událostem, v neposlední míře i jednáním příslušníků uvedených sociálních skupin a tříd.

Závažným způsobem ovlivňují bojové možnosti jednotky činitele specificky vojenské povahy, ať již materiální či duchovní, předmětně věcné i lidské povahy.

Při určitém zjednodušení lze říci, že bojové možnosti jednotky, pokud jde o činitele specificky vojenské povahy, v určující míře závisí na fungování systému „člověk a vojenská technika“ a systému „člověk — člověk“, s nimiž se setkáváme v armádním organismu.

Pokud jde o vojenskou techniku a její místo, úlohu v rámci bojových možností jednotky, mohou být takticko-technické parametry vojenské techniky, její bojové možnosti dosti významně pozitivně nebo negativně ovlivňovány i limitovány přírodními — geografickými, klimatickými, meteorologickými i dalšími fyzikálními jevy a procesy.

Nemalý vliv na zvyšování i pokles bojových možností jednotky má permanentní soupeření tzv. „útočných“ a „obránných“ bojových prostředků, které provázejí vojenství po celou dobu jeho existence.

Stranou naší pozornosti nemůže zůstat ani lidský činitel a jeho rozhodující úloha

při využívání bojových možností vojenské techniky.

O tom, jaké sociální funkce technika vůbec a vojenská technika zvláště bude plnit a v jaké intenzitě, to nezávisí jen na vědeckotechnické úrovni vojenské techniky, ale prvořadě na člověku, uživateli dané techniky.

K tomu, aby bylo využito všech takticko-technických možností vojenské techniky, je nutné splnit celou řadu nezbytných podmínek a předpokladů. Mezi nimi na čelním místě je potřebné uvést mistrovské ovládnutí, osvojení vojenské techniky jednotlivci, obsluhami, osádkami atp.

V míře nikterak zanedbatelné se na využití možností vojenské techniky a tím i na bojových možnostech jednotky podílejí **velitelé a štáby** svou řídící, organizátorskou a rozhodovací činností.

Velitelům a štábům i odborným náčelníkům připadá nezastupitelná úloha v rozhodování o způsobech a metodách i o rozsahu a stupni efektivnosti využití vojenské techniky v bojové situaci i v otázkách materiálního a technického zabezpečení zasažení vojenské techniky i její ochrany před úderem nepřítele.

Veškerá vojenská činnost se odehrává, realizuje výlučně v rámci společenských vztahů formálních, služebních i neformálních, mimoslužebních povahy. V koncentrované, syntetické podobě jsou vyjadřovány především v morálně politickém stavu jednotlivců i kolektivu jednotky.

Kvalita morálně politického stavu jednotlivců i kolektivu jednotky se zpravidla bezprostředně promítá do bojových možností jednotky.

Všestranně znát morálně politický stav vlastního vojsk, organizovat a provádět

aktivní politickou práci k jeho upevnění je velmi důležitou podmínkou úspěchu v boji — uvádí se v Bojovém řádu pozemního vojska ČSLA.

Soudobý ozbrojený zápas má vševojskový charakter. Účastní se ho zpravidla všechny druhy ozbrojených sil, druhy vojsk, speciálních vojsk a služeb. Proto je nutné při posuzování, hodnocení a stanovení stupně bojových možností jednotky přihlížet k **součinnosti, ke spolupráci, k vzájemné podpoře a posilování bojujících jednotek.**

Sladěné společné použití druhů vojsk a speciálních vojsk v boji a udržení vzájemné nepřetržité součinnosti umožňuje úspěšné dosažení cílů boje v soudobých podmínkách. **Dobře organizovaná součinnost v bojové situaci zpravidla pozvedá bojové možnosti jednotky na kvalitativně vyšší úroveň.** Totéž ve smyslu opačném zpravidla platí v případě nedostatečně sladěné bojové součinnosti mezi různými jednotkami v bojové situaci.

Míru reálného využití bojových možností jednotky může výrazně ovlivnit již v době míru a zejména pak v průběhu války činnost nepřítele. Z tohoto důvodu je nezbytné **posuzovat reálné bojové možnosti vlastní jednotky vždy vzhledem k reálným bojovým možnostem nepřítele.**

Při organizaci, plánování, rozhodování a vedení ozbrojeného zápasu je nezbytné předvídat a brát v úvahu možná protipatření nepřítele k oslabení a podlomení bojových možností našich jednotek. Kromě toho je nezbytné přijímat potřebná opatření k paralyzování a minimalizování negativních vlivů činnosti nepřítele na bojové možnosti našich jednotek.

Pro praktickou činnost, zejména pro rozhodovací procesy v bojové situaci, má závažný význam požadavek **navzájem nezotožňovat, nezaměňovat, naopak diferencovat a rozlišovat potenciální bojové možnosti jednotky od reálných bojových možností, i v praxi realizované, uskutečněné bojové možnosti od možností reálných.**

Velitelé a štáby v žádném případě nemohou stavět na abstraktních možnostech, potenciálních. Naopak musí vycházet především z **reálných bojových možností** jednotky při stanovení bojových úkolů. Současně však nemohou přistupovat k reálným bojovým možnostem s vědomím, že co je reálně možné, musí se stát také vždy a

za všech okolností realitou. Mezi **reálnými bojovými možnostmi a skutečně využitými možnostmi zpravidla existuje značný rozdíl, nepoměr**, což má celou řadu různě závažných příčin.

Jen bojové možnosti jednotky posuzované v konkrétních časových a prostorových souvislostech umožňují stanovit reálné bojové úkoly.

Skutečnou prověrkou reálných a v praxi ozbrojeného zápasu realizovaných bojových možností jednotky jsou především **výsledky dané jednotky dosažené při plnění bojových úkolů.**

Splnění nebo nesplnění stanovených bojových úkolů konkrétní jednotkou v nej-

lepším případě relativně pravdivě a přesně odráží její reálné bojové možnosti.

Pevné a trvalé vedení vojskům, vytrvalost při dosahování cílů, splnění přijatých

rozhodnutí i stanovených úkolů umožňuje neefektivněji a plně využívat bojových možností vojsk při plnění úkolů, zdůrazňuje Bojový řád pozemního vojska ČSLA.